

70 proc. alkoholiu. Endoskopo optiką saugoti nuo įbrėžimų, tiesiogiai neliesti kitais endoskopais ar instrumentais. Išvalytą endoskopą plauti demineralizuotu (distiliuotu) vandeniu ir džiovinti minkštu audiniu arba suspaustu filtruotu oru. Endoskopų automatinis šiluminis valymas ir dezinfekcija atliekama naudojant automatinio plovimo programas, kurias rekomenduoja endoskopų ir dezinfekavimo plautuvų gamintojai. Tipinis dezinfekavimo plautuve šiluminio valymo ir dezinfekcijos ciklas: skalavimas šaltu (ne aukštesnes kaip 20° C temperatūros) vandeniu, plovimas šiltu (40°–60° C) vandeniu, dezinfekcija 70°–95° C temperatūroje, džiovinimas. Dezinfekavimo plautuvo kameroje, kad plaunant endoskopas nebūtų pažeistas, turi būti endoskopų pritvirtinimo įranga. Instrumentai su kanalais ir vožtuvais pritvirtinami prie plovimo, skalavimo sujungimų įrenginio kameroje taip, kad visi išoriniai ir vidiniai paviršiai būtų išplauti ir išskalauti.

Apibendrinant, dezinfekcija yra viena iš pagrindinės infekcijų kontrolės priemonių ASPĮ. Kad ji vyktų sėkmingai, būtinos tam tikros sąlygos:

- administracijos darbuotojai vykdo aprūpinimą priemonėmis ir kontrolę;
- atitinkamos inžinerinės sąlygos (tinkamos patalpos, vėdinimas, tinkamas vandens tiekimas);
- ASPĮ pritaikytas valymo, dezinfekcijos procedūrų vadovas, parengtas vadovaujantis HN 47-1:2012 reikalavimais ir dezinfekcinių medžiagų gamintojų rekomendacijomis;
- personalo higienos, asmeninės apsaugos ir aplinkos paviršių valymo, dezinfekcijos reikalavimų vykdymas;
- darbuotojų mokymai ir tolesnis profesinis tobulinimasis.

SKLAIDA



Inovatyvi slaugos praktikos mokytojų rengimo programa – tarptautinio projekto rezultatas

Erika Juškauskienė

Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Slaugos ir rūpybos katedra

Slaugos pradininkė Florence Nightingale (1820–1910) buvo įsitikinusi, kad slaugos profesijos pamatas yra slaugos praktikos mokytojo ir mokinio santykiai. Slaugos praktikos mokytojo veikla suvokiama kaip dviejų žmonių ryšys, kai vienas iš jų yra labiau patyręs, todėl gali vadovauti, patarti bei padėti mažiau įgūdžių turinčiam būsimajam slaugytojui [7, 3].

Kaip teigia Olga Riklikienė (2008), praktikos mokytojas – tai profesionalus slaugytojas, turintis nemažą slaugos patirtį, pakankamai žinių ir gebantis tas žinias tinkamai perduoti studentui. Fultonas ir kt. (2007) iškėlė keturis pagrindinius praktikos mokytojo veiklos uždavinius:

1. Padėti studentui mokytis iš praktikos ir per praktiką.
2. Padėti studentui įgyti svarbiausius klinikiškus įgūdžius ir gebėjimus.
3. Palengvinti slaugos studento profesinę socializaciją.

4. Analizuoti ir vertinti studento praktinio mokymosi pažangą [2].

Praktikos mokytojas, norėdamas pasiekti šių uždavinių, turi atlikti tokias svarbiausias funkcijas: stebėti, mokyti, instrukuoti, konsultuoti, vertinti ir teikti grįžtamąjį ryšį, domėtis slaugos naujovėmis ir tobulinti savo profesinę veiklą [10]. Visgi geras praktikos mokytojas neapsiriboja vien mokytojo vaidmeniu, t. y. mokyti žinių ir įgūdžių. Jis taip pat yra patarėjas (moko spręsti problemas), motyvatorius (motyvuoja darbui), rėmėjas (atveria galimybes), ugdytojas (padeda patiems įveikti sunkumus), konsultantas (padeda išsikelti tikslus) ir sektinas pavyzdys (įkūnija profesijos laimėjimus ir vertybes) [1].

Praktikos mokytojui būdinga tai, kad, būdamas labiau patyręs, jis aktyviai veikia mažiau patyrusio asmens profesinį ir asmeninį tobulėjimą [6]. Juralevičienė ir Pa-

lidauskaitė (2011) teigia, kad praktikos metu studentai paprastai turi du vadovus: vieną vadovą skiria aukštoji mokykla, kitą vadovą – priimanti institucija. Svarbu, kad šie vadovai nuolatos komunikuotų. Nors šių vadovų uždaviniai kiek skirtingi, tačiau galutinis jų tikslas yra gana panašus – sėkminga tolesnio studento mokymosi proceso tėsa. Abu vadovai atsakingi už praktikos priežiūrą [4].

Schubarth ir Speck (2011) bei Kragelund (2011) pabrėžia, kad vadovavimo praktikai kokybė tampa esmine studijų ir praktinio mokymosi sąsajų stiprinimo prielaida, lemiančia praktikos naudą besimokančiajam ir studijų kokybę. Ši nauda pasireiškia tuo, kad praktikos vietoje studentai įgyja aiškesnį supratimą apie profesinę veiklą, įgauna dalykinių ir profesinių gebėjimų, užmezga ir plėtoja profesinius kontaktus [8, 5]. Praktikos mokytojo nauda įrodyta tyrimais – studentų priežiūra praktinio mokymo metu ir vadovavimas jiems yra būtini ir naudingi veiksniai per profesinio rengimo ir tobulėjimo procesą. Ugdomas studento asmeninis tobulėjimas, įgyjama praktinės patirties, didinamas pasitikėjimas, bendradarbiavimas, ugdomos kompetencijos [9].

Pasak Riklikienės ir Sajienės (2011), slaugos dėstytojai ir praktikos mokytojai turi gerai išmanyti slaugos mokslo dalykus, žinoti slaugos mokslo teorinę ir praktinę reikšmę, kvalifikacinių profesinės veiklos reikalavimų kitimo tendencijas, gebėti lanksčiai siekti ugdymo tikslų, pasižymėti asmeninėmis savybėmis, mokėti naudotis naujomis mokymo technologijomis, gerai taikyti įvairias mokymo metodikas [7]. Vadinasi, slaugos praktikos mokytojams, be profesinio pasirengimo, būtinos edukacinės – pedagoginės – kompetencijos.

2018 m. rugsėjį–2020 m. gruodį Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Slaugos ir rūpybos katedra dalyvauja „Erasmus+“ KA2 programos projekte „Kokybiškas praktinis mokymas, rengiant kompetentingus slaugos studentus“ (angl. *Quality Mentorship for Developing Competent Nursing Students – QualMent*). Projekto tikslas – parengti kokybišką slaugos praktikos mokytojų rengimo programą bei padėti pagrindą vieningam slaugos praktikos mokytojų rengimui Europos Sąjungos šalyse. Projektą koordinuoja Cėlės slaugos kolegija (Slovėnija). Projekte dar dalyvauja: Oulu universitetas (Suomija), Alikantės universitetas (Ispanija) bei Europos slaugytojų federacija (Belgija).

Sudarytas slaugos praktikos mokytojų rengimo teorinis modelis ir sukurta jų rengimo programa. Teorinis modelis ir empiriniai tyrimai atskleidė, kad kokybiškam slaugos praktiniam mokymui(si) yra svarbios praktikos mokytojų bendrosios, profesinės bei pedagoginės savybės, motyvacija mokyti studentus, požiūris į praktinį mokymą padalinyje, į galutinius mokymo(si) tikslus orientuotas studento vertinimas ir grįžtamojo ryšio teikimas, taip pat kultūrinė ir lingvistinė praktikos mokytojo kompetencija, dirbant su užsienio slaugos studentais.

Pagrindiniai praktinio mokymo(si) tikslai susiję su būsimąjo slaugytojo aštuonių sričių kompetencijomis, kurias jis turi įgyti studijų metu: savarankiškai vykdyti slaugos procesą; veiksmingai dirbti komandoje ir dalyvauti mokant specialistus praktikos; įgalinti asmenis ir šeimas

rūpintis savo sveikata; nedelsiant reaguoti į kritines situacijas bei nelaimes; savarankiškai patarti pacientams ir juos mokyti; profesionaliai bendrauti ir bendradarbiauti su kitais specialistais; nagrinėti priežiūros kokybę ir tobulėti.

Netrukus prasidės slaugos praktikos mokytojų programos išbandymas. Pirmasis programos modulis skirtas įvadui į slaugos praktinį mokymą ir mokytojo vaidmenį. Antrasis modulis supažindina su kalbinės ir kultūrinės įvairovės reikšme praktinio slaugos mokymo organizavimui. Trečiasis modulis padės programos klausytojams įgyti studentų vertinimo įgūdžių, supažindins klausytojus su refleksijos taikymu, grįžtamojo ryšio teikimu. Programos inovatyvumas pasižymės tuo, kad dalis užsiėmimų bus studijuojama savarankiškai „Moodle“ platformoje. Tokia mokymų forma siekiama motyvuoti praktikuojančius slaugytojus dalyvauti programoje ir didinti jų edukacines bei bendrąsias (naudojimosi technologijomis) kompetencijas.

Tai jau trečiasis tarptautinis projektas slaugos praktinio mokymo tema nuo 2005 m., kuriame dalyvauja Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Slaugos fakulteto Slaugos ir rūpybos katedra. Katedros dėstytojai nuo 2009 m. vykdo slaugos praktikos mokytojų podiplominį mokymą. 36 val. mokymų programa skirta pradedantiesiems praktikos mokytojams. Ją iš viso yra išklause daugiau nei 140 slaugytojų bei 20 akušerių. Naujoji „QualMent“ projekto metu parengta pažengusiųjų lygmens programa išplės praktikos mokytojų kompetencijas bei pagerins slaugos studentų rengimą klinikinėje aplinkoje.

Su projektu susijusi informacija viešinama „Twitter“ ir „Facebook“ paskyroje (@QualMentProject).

Literatūra

1. Ekonomikos terminai. [žiūrėta: 2019-12-23]. Prieiga per internetą: <http://eterminai.lt/ekonomika/efektyvumas>.
2. Fulton J., Böhler A., Hansen G., Kauffeldt A., Welander A., Santos M., Thorarinsdottir K., Ziarko E. Mentorship: an international perspective. *Nurse Education in Practice* 2007; 7:399–406.
3. Gottlieb Laurie N. The Developmental /Health Framework Within the McGill Model of Nursing: Laws of Nature Guiding Whole Person Care. *United States. Advance in Nursing Science*. 2007; 30:43–57.
4. Juralevičienė J., Palidauskaitė J. Lietuvos viešojo administravimo studentų praktikos teisinio reglamentavimo ir įgyvendinimo aspektai. *Viešojo politika ir administravimas*. 2011, 10 (1) p. 91–102.
5. Kragelund L. The Windmill of Learning Processes: A learning and teaching tool for student nurses and mentors. *Nurse Education Today*. 2011; 31: 54–58.
6. Riklikienė O. Slaugos praktikos mokytojas. Kaunas, 2008.
7. Riklikienė O., Sajienė L. Praktinis slaugos mokymas. Kaunas: LSMU leidybos vadovėlis; 2011.
8. Schubarth W., Speck K., Seidel A., Kamm C., et al. Niproschke Evidenzbasierte Professionalisierung der Praxisphasen in auseruniversitären Lernorten: Erste Ergebnisse des Forschungsprojektes ProPrax. In Schubarth. Potsdam, 2011.
9. Sellars J., Clouder L. Impact of the Accreditation of Clinical Educators scheme: reflections from one higher education institution. *Physiotherapy*. 2011, 97(4): 339–344.
10. Shin Y., Rew L. Nursing student participation in mentoring programs to promote adolescent health: Practical issues and future suggestions. *Nurse Education Today* 2010; 30:26–30.



LIETUVOS RESPUBLIKOS SVEIKATOS APSAUGOS MINISTERIJA

Dažniausiai užduodami klausimai dėl naujojo koronaviruso

Kas yra koronavirusai?

Koronavirusai – tai didelė grupė virusų, kurie gali sukelti įvairias ligas. Dažniausiai koronavirusai sukelia lengvas ar net besimptomės infekcijas, tačiau gali sukelti ir sunkias kvėpavimo takų infekcijas, tokias kaip Artimųjų Rytų respiracinio sindromo (ARRS) ar sunkaus ūminio respiracinio sindromo (SŪRS) koronavirusines infekcijas.

Kas yra naujasis koronavirusas?

Kinijoje protrūkį sukėlęs koronavirusas (2019-nCoV) yra naujos struktūros koronavirusas, kuris niekada anksčiau nebuvo sukėlęs infekcijų žmonėms.

Kaip žmogus gali užsikrėsti koronavirusu?

Tam tikri koronavirusai yra perduodami nuo žmogaus žmogui, dažniausiai artimo sąlyčio metu su sergančiuoju koronavirusine infekcija, pavyzdžiui, namų ar darbo aplinkoje, gydymo įstaigoje. Yra žinoma, kad naujasis koronavirusas (2019-nCoV) taip pat gali būti perduodamas nuo žmogaus žmogui, tačiau šiuo metu dar trūksta epidemiologinės informacijos norint konkrečiai nustatyti, kaip naujasis koronavirusas plinta tarp žmonių (ribotai ar intensyviai). Kai kuriais koronavirusais (SŪRS, ARRS) galima užsikrėsti nuo gyvūnų.

Ar yra tikimybė, kad naujasis koronavirusas (2019-nCoV) gali patekti į Lietuvą?

Tiesioginių skrydžių iš Kinijos į Lietuvą nėra. Iš Kinijos į Europą tiesioginius skrydžius vykdo Italija, Prancūzija ir Jungtinė Karalystė. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro pateikto rizikos vertinimo duomenimis, 2019-nCoV įvežimo į Europos Sąjungos (ES) ar Europos ekonominės erdvės (EEE) šalis rizika yra vidutinė. Jeigu ES ar EEE šalyse nustatytiems įvežiniams atvejams laiku bus taikomos griežtos infekcijų prevencijos ir kontrolės priemonės, tokiu atveju tolesnio plitimo tikimybė bendruomenėje yra vertinama kaip žema. Sausio 28 d. duomenimis, yra registruoti 3 įvežiniai atvejai Prancūzijoje ir 1 Vokietijoje.

Kokie simptomai pasireiškia žmonėms užsikrėtus koronavirusu?

Tai priklauso nuo koronaviruso tipo, tačiau dažniausiai pasitaikantys simptomai yra panašūs į gripą – karščiavimas, kosulys, dusulys ir kiti kvėpavimo sutrikimai. Sunkesniais atvejais koronavirusai sukelia plaučių uždegimą, sunkų ūmų respiracinį sindromą, inkstų nepakankamumą ar mirtį.

Kur kreiptis, jei karščiuojate ir pasireiškia į gripą panašūs simptomai?

Jei žmogus nekeliavo į Kiniją, neturėjo kontaktų su šioje šalyje buvusiais asmenimis 14 dienų iki susirgimo, tokiu atveju pajutus šiuos simptomus reikia kreiptis į savo šeimos gydytoją.

Jei simptomai pasireiškė keliaujant po Kiniją ar grįžus iš jos, ar per dvi savaites po kontakto su žmonėmis, neseniai buvusiais toje šalyje, tokiu atveju reikia nedelsiant skambinti į Bendrąją pagalbos centrą telefonu 112, pateikti susirgimo aplinkybes ir vykdyti medikų rekomendacijas. Jei simptomai pasireiškia skrendant lėktuvu, nedelsiant informuoti lėktuvo įgulą.

Ar naujasis koronavirusas (2019-nCoV) sukelia sunkius susirgimus?

Šiuo metu žinoma, kad šis virusas gali sukelti lengvus, į gripą panašius simptomus ir sunkią ligos formą. Labiausiai pažeidžiami yra asmenys, sergantys lėtinėmis ligomis (hipertenzija, širdies ir kraujagyslių ligos, diabetas, kepenų funkcijos sutrikimai, kvėpavimo takų ligos).

Ar yra vakcina nuo naujojo koronaviruso (2019-nCoV) sukeltos infekcijos?

Naujasis koronavirusas yra naujos struktūros koronavirusas, kuris niekada anksčiau nebuvo sukėlęs susirgimų žmonėms. Šiuo metu mokslininkai aktyviai siekia sukurti vakciną nuo šios infekcijos.

Ar yra gydymas nuo naujojo koronaviruso (2019-nCoV) sukeltos infekcijos?

Specifinio gydymo nuo naujojo koronaviruso (2019-nCoV) sukeltos infekcijos nėra, taikomas tik simptominis gydymas. Susirgusieji gali būti visiškai išgydyti, priklausomai nuo jų sveikatos būklės bei nuo to, kada pradedamas taikyti gydymas.

Europos vaistų agentūra (EMA) bendradarbiauja su PSO ieškant veiklių antivirusinių vaistų ir jų derinių.

Kaip galima apsisaugoti nuo koronavirusinių infekcijų?

Rekomenduojama laikytis standartinių ligos plitimą mažinančių priemonių: dažnai plauti rankas su šiltu vandeniu ir muilu, neliesti rankomis veido ir akių, laikytis kosėjimo, čiaudėjimo etiketo (kosėti ar čiaudėti prisidengus vienkaratine servetėle arba į sulenktos alkūnės vidinę pusę), laikytis saugaus maisto ruošimo (ypač naudojant termiškai neapdorotą mėsą, kiaušinius), vengti artimo sąlyčio su visais, kam

yra pasireiškę kvėpavimo takų ligos simptomai, pavyzdžiui, kosulys, čiaudulys.

Ar galima šiuo metu keliauti į Kiniją?

Remiantis šiuo metu turima informacija Pasaulio sveikatos organizacija pataria netaikyti jokių kelionių ar prekybos apribojimų Kinijai. Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija dėl naujojo koronaviruso rekomenduoja laikinai nevykti į šią šalį. Keliautojai, kuriems kelionės metu ar 14 dienų laikotarpiu po jos atsirado į gripą panašių simptomų, turi nedelsdami skambinti **bendruoju pagalbos numeriu 112**.

Keliautojams, planuojantiems lankytis Uhane, rekomenduojama vengti lankytis turgavietėse (angl. wet markets), kuriose yra parduodama šviežia mėsa, žuvis ir kitos greitai gendančios prekės, ar kitose vietose, kuriose yra tvarkomi gyvi ar negyvi gyvūnai. Svarbu vengti kontakto su sergančiais asmenimis, ypač su tais, kuriems pasireiškė respiraciniai (kosulys, skrepliavimas ir

t. t.) simptomai. Patariama laikytis tinkamos rankų bei maisto higienos, vengti sąlyčio su gyvūnais, jų išskyromis. Dėl įsibėgėjusio gripo sezono keliautojams rekomenduojama pasiskiepyti nuo gripo likus ne mažiau nei 2 savaitėms iki kelionės.

Kur galima gauti daugiau informacijos dėl naujojo koronaviruso?

Informacija pateikiama Sveikatos apsaugos ministerijos svetainėje, taip pat gyventojai gali konsultuotis **karštąja linija telefonu 8 618 79984** (visą parą konsultuoja Nacionalinio visuomenės sveikatos centro specialistai).

Ar saugūs siuntiniai, atsiunčiami iš Kinijos?

Šiuo metu nėra įrodymų, kad virusas gali būti perduodamas per daiktus. Pasaulio sveikatos organizacija, kaip minėta, pataria netaikyti apribojimų prekių judėjimui.

SAM Spaudos tarnyba

2020-ieji – Slaugytojų ir akušerių metai SAM ir Lietuvos akušerių sąjunga skatins rinktis saugų gimdymą

Sveikatos apsaugos ministerija (SAM) ir Lietuvos akušerių sąjunga (LAS) sutarė bendromis jėgomis skatinti Lietuvos moteris naudotis šiuolaikinės medicinos pasiekimais ir rinktis sau bei kūdikiui saugų gimdymą sveikatos priežiūros įstaigoje. Tai numatyta 2020 m. sausio 13 d. pasirašytoje sutartyje.

Sveikatos apsaugos ministro Aurelijaus Verygos teigimu, ne vienas atvejis parodė, kad gimdymas namuose, padedant tinkamo išsilavinimo, įgūdžių ir pasirengimo neturintiems žmonėms, gali baigtis tragiškai tiek mamai, tiek naujagimiui.

„Net įteisinus gimdymą namuose, iki šiol nėra vienas kvalifikuotas medikas nesiryžo teikti tokių paslaugų. Tai rodo, koks iš tiesų rizikingas, nuspėjamas gali būti gimdymas. Todėl kiekviena būsima mama turėtų įvertinti galimas komplikacijas ir rizikas bei rinktis tai, kas yra naudingiau, saugiau jai ir kūdikiui“, – sako ministras A. Veryga.

Pasak LAS prezidentės Ilonos Joneliūnienės, remiantis Lietuvos akušerių gerąja praktika, norima skatinti moteris ir šeimas rinktis gimdymui saugią aplinką.

„Lietuvoje gimdymo įstaigos yra atnaujintos, aprūpintos visa reikalinga technika, medikų komandos pasirengusios laiku ir tinkamai reaguoti į bet kokią netikėtą situaciją. Be to, vilioja, kad dides akušerių profesinis savarankiškumas, prižiūrint mažos rizikos nėštumą, gimdymą, sveiką nauja-



Sveikatos apsaugos ministras Aurelijus Veryga ir Lietuvos akušerių sąjungos prezidentė Irena Joneliūnienė po sutarties pasirašymo

gimį bei stiprinant moterų sveikatą visais jų amžiaus tarpsniais“, – teigia I. Joneliūnienė.

2020 metus Pasaulio sveikatos organizacija paskelbė Slaugytojų ir akušerių metais, tad pasirašyta SAM ir LAS sutartis leis aktyviau bendradarbiauti ne tik saugaus gimdymo, bet ir kitose aktualiose srityse.

SAM Spaudos tarnyba